

Rangaistuksen tuomitseminen syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaisessa rangaistustuumioiden tarkastuksessa kiinnitettiin huomiota Varsinais-Suomen kärjäoikeuden 16.12.2022 asiassa dnro R 22/2175 antamaan tuomioon nro 22/151675.

Kärjäoikeus oli asiassa lukenut vastaajan syyksi muiden tekojen ohella 23.6.2020 tehdyn luvattoman käytön, jota koskeva haaste oli annettu vastaajalle tiedoksi vasta 25.7.2022 mainitun teon syyteoikeuden jo vanhennettua.

SELVITYS

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut kärjätuomari on 4.10.2023 antanut asiasta apulaisoikeuskanslerin häneltä pyytämän selvityksen ja kärjäoikeuden tuolloinen laamanni lausuntonsa.

Kärjätuomari on todennut selvityksessään, että asian pääkäsittelyssä vastaaja oli kiistänyt syyllistyneensä ensisijaisen rangaistusvaatimuksen mukaiseen kavallukseen mutta myöntänyt syyllistyneensä vaihtoehtoisessa syytteessä kuvattuun luvattomaan käyttöön. Ratkaistessaan asiaa Kärjätuomari oli epähuomiossa lukenut muiden tekojen ohella vastaajan syyksi mainitun luvattoman käytön. Syytekohtan vanhentuminen oli jäänyt huomaamatta tilanteessa, jossa syyttäjä oli pääkäsittelyssä luopunut mainitusta ensisijaisesta rangaistusvaatimuksesta, jonka osalta syyteoikeus ei ollut vielä vanhentunut.

Käräjätuomari on todennut, että tuomio on mainitun luvattoman käytön syyksilukemisen osalta virheellinen ja syytekohta olisi tullut hylätä syyteoikeuden vanhentumisen vuoksi. Selvityksen mukaan virhe on tapahtunut epähuomiossa työtilanteessa, joka on ollut istuntojen ja kansliatuomioiden vuoksi hyvin kiireinen. Käräjätuomari oli huomattuaan virheen tuomion tultua jo lainvoimaiseksi tehnyt korkeimmalle oikeudelle hakemuksen tuomion purkamiseksi syyteoikeudeltaan vanhentuneen teon syyksilukemisen osalta.

Käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että virhe ei ole ollut seurausta huolimattomasta suhtautumisesta asioiden käsittelyyn vaan kiireen edesauttamasta huomaamattomuudesta tai unohduksesta yhden, istunnossa muuttuneen, syytekohtan vanhentumisajan tarkistamisessa. Lausunnon mukaan virheen syntymistä on lisäksi edesauttanut se, että syytteen nostanut aluesyyttäjä ilmeisesti ei ole huomannut vaihtoehtoisesti esittämänsä rangaistusvaatimuksen syyteoikeuden vanhentumista.

Laamanni on liittänyt lausuntonsa oheen kyseessä olevan asian pääkäsittelyn istuntopöytäkirjan sen osoittamiseksi, kuinka monimutkaista tekonimikkeiden perusteella yksinkertaisilta näytävien syytekokonaisuuksien käsittely tällä hetkellä on. Lisäksi hän on kertonut kehittämishankkeesta, joka Varsinais-Suomen käräjäoikeudessa oli käynnistetty tuomareiden työskentelymahdollisuuksien kehittämiseksi. Hän on lisäksi kertonut käräjäoikeuden tehneen Tuomioistuinvirastolle esityksen tuomari-sihteerin -työparien samoin kuin tiedoksiantohenkilöstön määrän lisäämisestä työmääriä vastaavaksi.

RATKAISU

Arviointi

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus rikoksesta vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus rikoksesta on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 28 luvun 7 § n mukaan luvattomasta käytöstä tuomitava enimmäisrangaistus on vuosi vankeutta. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisajan kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Korkein oikeus on 7.12.2023 (päätos nro 1807, dnro H2023/9) käräjätuomarin hakemuksesta purkanut käräjäoikeuden tuomion vastaajan syyksi luetun syyteoikeudeltaan vanhentuneen luvattoman käytön ja hänelle määrätyn yhteisen viiden kuukauden ehdollisen vankeusrangaistuksen osalta. Tuomiota on oikaistu siten, että syyte mainitusta teosta hylätty. Vastaaja on tuomittu hänen syykseen luetuista muista teoista yhtä pitkään ehdolliseen vankeusrangaistukseen kuin alkuperäisessä tuomiossa.

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt tuominneensa vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneesta teosta, vaikka siitä ei olisi saanut rangaistusta määrätä. Selvityksen mukaan virhe on tapahtunut epähuomiossa.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöraikaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen tuomarin virheellinen menettely saattaa vakavuutensa perusteella tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää mainitun pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat huomioon ottaen ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan tuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Asiassa käräjätuomarin virheellisestä menettelystä ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia. Käräjätuomari on itse havainnut virheen ja ryhtynyt toimenpiteisiin sen oikaisemiseksi hakemalla korkeimmalta oikeudelta tuomion purkua. Syyteoikeudeltaan vanhentuneella luvattomalla käytöllä ei ole muutoinkaan ollut vaikutusta vastaajalle määrättyyn rangaistukseen. Pääkäsittelyn järjestäminen on ollut asiakokonaisuudessa tarpeellista saman vastaajan muiden syytekohtien sekä muiden vastaajien rikosten käsittelemiseksi. Syyteoikeuden vanhentuminen ei ole myöskään ollut seurausta käräjätuomarin omasta menettelystä.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen asiassa rikokseen. Näin ollen hänen menettelyään on tutkittu ainoastaan laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Selvityksessä esiin tuotu asian vastaajien, asianomistajien ja syytekohtien lukuisuus, kärjätuomari kärjätuomarin työtilanteesta kerrottu sekä se, että kysymyksessä on selvityksen mukaan ollut vasta istunnossa esitetty toissijainen syytekohta, tekevät kärjätuomarille asiassa tapahtuneen virheen sinänsä inhimillisesti ymmärrettäväksi. Lisäksi kärjätuomari on asiassa omaaloitteisesti ryhtynyt toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi hakemalla korkeimmalta oikeudelta tuomion purkamista jo ennen kuin apulaisoikeuskansleri on pyytänyt asiasta selvitystä. Toisaalta kyse on kuitenkin ollut edellytyksiä huolelliseen päätösharkintaan varmistavasta kansliasta annetusta tuomiosta ja edellä todetuin tavoin tuomarin tehtävien ydinalueelle sijoittuvasta periaatteellisesti vakavasta virheestä.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kärjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajan syyteoikeudeltaan vanhentuneesta rikoksesta.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkisyhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla kärjätuomarille huomautuksen hänen edellä kerrotusta menettelystään.

Lähetän päätökseni tiedoksi Turun hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen